

Методичний коментар до теми “Рух і час”

Різні рухи навколо

Запропонуйте дітям озирнутися навколо, дослідити, коли і де ми бачимо рух, коли і як саме ми рухаємося, що рухається навколо нас, а що разом з нами (наприклад, наша тінь).

- Які рухи ми бачимо частіше?
- Чи можемо ми довго не рухатися?

Запропонуйте дітям посидіти, не рухаючись, якомога довше, а потім обговоріть враження.

- Хто зміг просидіти довше?
- Чи складно це було?
- Чи може залежати цей час від пози? *(Запропонуйте дітям постояти, не рухаючись, на одній нозі, з піднятими вгору руками тощо.)*

Зазвичай ми визначаємо рух як процес переміщення, зміну положення об’єкта відносно інших об’єктів у просторі. Рухатися може також частина об’єкта — наприклад, гілка дерева. У широкому сенсі рух — це будь-які зміни, які відбуваються у Всесвіті. Сучасна трактовка поняття рух — це будь-які зміни у світі.

- У яких напрямках ми можемо рухатися? Які слова допомагають описати ці напрямки? Коли ми їх вживаємо?
- Який рух ми можемо спостерігати? Відчувати?
- Як можемо зафіксувати рух? Для чого це робити? *(Наприклад, зняти на відео.)*

Дослідіть із дітьми різні рухи. Наприклад, рухи у природі: вітер — рух повітря, течія — рух води, рух Землі навколо своєї осі та навколо Сонця; дорожній рух; рух у мистецтві — розвиток дії в літературному або музичному творі, рухи у танці; суспільний рух — цілеспрямована діяльність великих мас людей, громадська діяльність.

- Які рухи від нас залежать, а які — ні? Чому?

Жести — це рух (дія) для вираження емоцій. Дія або рух людського тіла чи його частини, що має певне значення або сенс, тобто є знаком чи символом. Мова жестів містить багато способів вираження найрізноманітніших емоцій і значень, наприклад, дружелюбності, ворожості, образи чи схвалення. Більшість людей під час розмови, окрім слів, використовують жести й мову тіла. Багато жестів є підсвідомими.

- Коли ми використовуємо жести? Для чого? Чи завжди це помічаємо? *(Жести акторів, регулювальника руху, міжнародні жести, жестова мова тощо.)*
- Коли жести нам допомагають? Чи можуть заважати? Коли саме? Чому?

Прочитайте з дітьми комікс [“Чи буває розмова без слів?”](#) (див. с. 87 підручника) та обговоріть із дітьми важливість жестів у нашому житті.

- Як люди виражають свої емоції?
- Для чого нам потрібні слова? Коли можна щось сказати лише жестами, а коли їх буде недостатньо?
- Чому люди не завжди реагують на жести?
- Що таке жестова мова? Коли вона потрібна?

- Які жести розуміють люди в різних куточках світу?
- Що нам допомагає зрозуміти, чи правду каже співрозмовник?
- Як можна дізнатися про емоції і бажання інших?
- Що швидше нам розповість про настрій людини: вираз її обличчя чи слова?
- Чому під час спілкування варто звертати увагу на вираз обличчя?
- Чи буває іноді так, що людина говорить одне, а вираз її обличчя свідчить про інше?
- Чи можуть жести розповісти більше, ніж слова?

Рух і жива природи

Нагадайте дітям, що рух — одна з ознак об'єктів живої природи.

- Як рухаються різні тварини? Різні рослини?
- Що рухається саме, а що ми рухаємо?
- Для чого рухаються люди і тварини?
- Чим рухи рослин відрізняються від рухів людей і тварин?
- Уважно роздивіться з дітьми навколо. Що живе? А що неживе?
- Як рухається все живе? А як рухається неживе?

Живі істоти рухаються тому, що чимось зацікавилися або ж зголодніли, їм стало холодно чи спекотно. А можливо, пішов дощик, і треба знайти сховок, щоб не змокнути. Ще тварини тікають, коли щось їх налякало. Неживе нічого такого не відчуває. Річка тече тому, що поверхня землі похила, і частинки води переміщуються в місце, розташоване нижче. Якщо живі істоти не зможуть рухатися, то не зможуть жити, а з об'єктами неживої природи нічого не трапиться, навіть якщо вони довго лежатимуть.

Запропонуйте дітям **дослідити цікаві об'єкти природи, які можуть рухатися**. Наприклад, **гриби слизовики** — у них немає ніжки і своїм виглядом вони нагадують медузу. Слизовики постійно пересуваються, перекочуючись із боку на бік. Звичайно, їх швидкість дуже невисока — 1 см на годину.



Рухливі камені (Sailing stones) — геологічний феномен, виявлений на поверхні висохлого озера Рейстрек-Плая в Долині Смерті (США). Камені поволі рухаються глиняним дном висохлого озера, про що свідчать довгі сліди, які залишаються за ними. Камені пересуваються самостійно, без допомоги живих істот, проте ніхто ніколи не бачив і не фіксував переміщення на камеру.

Вага каменів сягає декількох сотень кілограмів. Сліди, що тягнуться за ними, мають довжину кілька десятків метрів, ширину — від 8 до 30 см і глибину — менше 2,5 см. Камені рухаються лише один раз на два або три роки, причому більша частина слідів зберігається впродовж 3–4 років. Чому і навіщо рухаються камені, вчені й досі не знають, тож це загадка природи, яку ще треба розгадати.



Такий важливий час

Поговоріть із дітьми про цінність часу для кожної людини, зберіть прислів'я та примовки, обговоріть їх зміст. Чому ми так цінуємо час?

- Бережи час, час за гроші не купиш.
- Згаяного часу і конем не доженеш.
- Час — не кінь: не підженеш, та й не зупиниш.
- Відстанеш годиною — не здоженеш родиною.
- Краще на п'ять хвилин раніше, ніж на хвилину пізніше.
- На годину спізнився, за рік не доженеш.

Рухаючись, ми можемо повернутися в точку, з якої починали рух, а от час рухається тільки вперед.

- Які слова допомагають нам розповісти про минуле, майбутнє, теперішнє?

Про минуле ми пам'ятаємо, можемо дізнатися за допомогою різних джерел інформації, теперішнє — це те, що ми робимо зараз, майбутнє — ще буде, ми можемо його планувати й прогнозувати.

- Які пристрої допомагають нам вимірювати час?
- Як ми можемо дізнатися, котра зараз година?
- Якими бувають годинники? Де їх можна побачити? Коли ми ними користуємося? Коли який годинник ми використовуємо?
- Якими одиницями вимірювання часу ми постійно користуємося? Яка з них позначає найбільший проміжок часу, яка — найменший? Запропонуйте дітям упорядкувати їх, визначити, коли яку одиницю часу ми використовуємо.
- Що нам допомагає дізнатися про сьогоднішню дату? (Календар.)

З часом усе живе змінюється: рослини виростають, дають плоди та насіння, деякі восени висихають.

- Як змінюються з часом тварини?
- Що з часом відбувається з людьми?
- Яких змін зазнають об'єкти неживої природи?
- Як змінюються наші міста та селища? Наша країна? Світ?
- Іноді ми чуємо, що деякі об'єкти непідвладні часові. Що це означає? Про які саме об'єкти йдеться?

Запропонуйте дітям дослідити, які об'єкти, непідвладні часові, є в Україні, у вашому рідному краї. Чи багато аналогічних об'єктів є в інших країнах світу?



Завдання з робочого зошита (частина 2, завдання 2, с. 45)

Наклейте наліпки, щоб прокласти стежки до визначних місць України. Що ви знаєте про ці об'єкти? Розкажіть.

- У чому унікальність цих об'єктів?
- Який з них найдавніший?
- Які з цих об'єктів непідвладні часові? Поясніть відповідь.

Прочитайте з дітьми комікс "[Правда та чутки](#)" (див. с. 93 підручника) та обговоріть, чому в певних ситуаціях неможна нехтувати перевіркою інформації, яким би цінним для нас не був час.

- Чи варто було довіряти словам диктора про слонів і мишей? Чому?
- Як ви можете перевірити цю інформацію?
- Якій людині, що працює в цирку, варто вірити? Чому?
- Як дресирувальник спростував слова диктора?
- Чи завжди не варто довіряти телебаченню як джерелу інформації?
- Відомостям з яких телевізійних програм можна довіряти більше? Чому?
- Назвіть джерела інформації, яким варто довіряти. Які з них обов'язково треба перевіряти? Як саме?
- До чого може призвести неправдива інформація?

Зв'язок руху та часу

Рух і час пов'язує **швидкість**. І хоча в другому класі в курсі математики це поняття ще не розглядається, але варто обговорити з дітьми, що одну й ту саму відстань можна подолати за різний час.

- Від чого це залежить?
- Коли це для нас важливо?

Проведіть веселі спортивні змагання й покажіть, як секундомір допомагає визначити переможця.

Під час планування дня ми маємо знати, як швидко зможемо виконати певні дії. Це допоможе нам також узгодити власні дії з діями інших людей.

- Пригадайте, коли ми використовуємо слово “швидкість”.
- Як ми його розуміємо?

Не завжди безпечний рух

Ми не завжди можемо керувати рухом — його швидкістю й напрямком. Це може завдати нам чимало клопоту: так складно знайти м'ячик, який невідомо куди закотився, ми недбало залишили велосипед, а він раптом зрушив з місця тощо. Отже, ми маємо в певних ситуаціях передбачати, як може рухатися об'єкт, і вміти затримувати цей рух. Розгляньте такі ситуації з дітьми, змодельуйте їх, придумайте, як можна запобігти неприємним випадкам.

Але буває й так, що рух стає небезпечним. Особливо тоді, коли він не залежить від нас. Наприклад, рух гойдалки на дитячому майданчику, дорожній рух — треба знати правила й дотримуватися їх; рух вітру величезної сили — ураган; надто швидка течія гірської річки, пороги, водоспади, водокрути тощо.

- Складіть із дітьми правила безпеки для різних ситуацій. Поясніть, чому їх треба дотримуватися.
- Як можна вберегтися від природних лих?
- Чому їх необхідно вміти прогнозувати?
- Як синоптики попереджають про природні лиха?

Насамкінець варто закріпити знання та вміння, ще раз пригадавши матеріал теми, розв'язуючи компетентісно орієнтовані завдання з інтегрованого курсу “Я досліджую світ”.



Завдання з робочого зошита для діагностичних робіт
(завдання 6, с. 41)



Руслана й Асію дуже зацікавили чотири амурських тигри: Тішка, Амба та їхні діти: Малюк і Рена. Руслан запропонував подрузі зліпити тигра з пластиліну. Пронумеруйте у правильній послідовності етапи створення тигра. Зробіть і ви такого.

- Опишіть і відтворіть рухи тигрів.
- Знайдіть родичів цих тварин у різних куточках світу.